

сім'ї.

Попередження сімейних конфліктів залежить від усіх членів сім'ї і насамперед від самих чоловіка і дружини. При цьому слід мати на увазі, що деякі дрібні сімейні сварки можуть мати позитивну спрямованість, допомагаючи прийти до згоди зі спірних питань і запобігти більш глибокому конфлікту. Але, у більшості випадків, сімейні конфлікти допускати не варто.

Там, де подружжя прагне до вдосконалення стосунків, конфлікти неминучі. Розв'язання конфлікту сприяє розвитку сім'ї, новому рівню спілкування, стиранню відмінностей [4, с. 73].

Дуже важливо навчитися такту і витримці, вмінню переконливо і аргументовано викладати власну точку зору. Найголовніше – не перетворити сімейні суперечки на сварки, дискусії – на скандали, а треба навчитися взаємодіяти з батьками і родичами, а найважливіше – навчитися поважати один одного.

Створення благополучного психологічного клімату, заснованого на взаємній довірі та взаємній відвертості, взаєморозумінні й взаємній повазі, сімейного клімату, що дало б змогу кожному відчувати свою цінність і потрібність для іншого, залишаючись при цьому самим собою, – це найкращий захист від усіляких спокус, брехні, сумнівів та недовіри.

Література

1. Пірен М.І. Конфліктологія: підручник. Київ: МАУП, 2003. 360 с.
2. Костенко О.М. Проблема №1 сучасної цивілізації (в українському контексті). Черкаси: СУЕМ, 2018. 68 с.
3. Андреева Т.В. Семейная психология: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Речь, 2004. 244 с.
4. Кругла Т.О. Сімейний конфлікт. Причини виникнення, попередження, врегулювання. Тернопіль: ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України», 2017. С. 71–74.

УДК 34:001.895]:004(043.2)

Бородін І.Л., д.ю.н., професор,
Кравченко В.І., д.і.н., професор,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Поняття «культура», походить від латинського слова «культиваре», яке означає «обробляти землю». З часом це поняття набуло нових значень і стало означати систему цінностей, сформованих людськими цивілізаціями.

Культура, на думку З. Фрейда, демонструє дві свої сторони. З одного

боку, вона охоплює всі набуті людьми знання та вміння, що дають людині можливість опанувати силами природи й отримати від неї матеріальні блага для задоволення власних потреб. З іншого боку, в неї входять всі ті встановлення, які необхідні для впорядкування взаємовідносин між собою, особливо для розподілу отриманих матеріальних благ [1, с. 292]. Другу частину цього визначення можна віднести до характеристики, в першу чергу, правової культури.

Право є частиною загальнолюдської культури. Правова культура – це весь правовий світ, який охоплює всі правові форми сіспільних відносин суб'єктом яких є людина. Культура тут виражається у здібностях, можливостях та вміннях громадян, в першу чергу, жити по цій формі.

Вивчення історії розвитку правової культури показує, що її розуміння почало формуватись ще у античних філософів у 18 ст. до н.е., погляди на мораль і право як на одне ціле були пов'язані з міфологією, з богами, що, на думку древніх, освячували будь-які дії.

Великий внесок у формування правової культури людей зробили Сократ, Платон та Арістотель – мислителі «золотого віку» афінської демократії. Головним орієнтиром культури для Сократа був людський розум. Платон, Арістотель також виробляли – кожний «свій» – виховний ідеал людини.

Отже, Древня Греція й еллінський період європейської історії були відправною точкою в подоланні міфічної, племінної свідомості й розгортанні ціннісного відношення до світу нової людини – людини культурної або моральної. Звідси починається зародження й розвиток правової культури.

Важливими етапами в подальшому розвитку правової культури є формування римського права, виникнення й поширення християнства, перегляд правових норм в епоху Просвітництва, морально-правова концепція Ж.-Ж. Руссо, обґрунтування І. Кантом поняття «морального закону».

«Право і культура є взаємопов'язаними, взаємодіючими між собою категоріями. Це зумовлено тим, що право є елементом культури суспільства, його соціальною цінністю. Цей зв'язок і взаємодія простежуються по багатьох напрямках. Виявлення і усвідомлення цих напрямів має важливе значення для побудови правової держави», – зазначає академік Ю.С. Шемшученко [2, с. 4-5].

Право відноситься до елементів духовної культури. Саме ним зумовлене поняття правової культури як явище ідеологічного порядку. Вона зорієнтована державою і суспільством на формування і розвиток політико-правової свідомості людей, а отже і їх поведінки у правовій сфері. Такий вплив, як правило, здійснюється, по-перше, шляхом закріплення правових поглядів і духовних цінностей у законах та інших нормативних актах, по-друге, шляхом розвитку і трансформації правової

ідеології, введення до правової свідомості особи, соціальних груп, суспільства в цілому нових поглядів і цінностей, характерних для обновлюваної системи права.

В основі єдності правової культури і правової системи є єдність правової норми і реальної поведінки людей. Саме ця єдність обумовлює досягнення соціальної ефективності права [2, с. 5]. Таку єдність обґрунтовує і філософія права. Правова культура суспільства включає в себе правову культуру кожного з її членів. Тому її можна уявити як живий організм, яка залежить від стану всього організму, але й сама суттєво впливає на його загальні характеристики. Правову культуру необхідно розуміти, в першу чергу, як об'єктивно існуючий феномен, з власним онтологічним буттям, що являє собою систему ідеальних зразків права. Реальний стан правової системи може бути далеким від цього ідеалу. Важливо, щоб цей ідеал мав реальне буття у свідомості кожної людини. Адже «досконала» правова культура є продуктом «математики права». Якщо система ідеальних правових форм буде наявна у свідомості значної кількості громадян, то окремі індивіди не зможуть за власним розсудом змінити їх зміст – це є свідченням об'єктивності високої правової культури.

Правова культура повністю не збігається з жодним іншим видом культури, утворюючи своєрідне, унікальне сполучення як матеріальних, так і ідеальних духовних компонентів. Тому вона має свої, притаманні лише їй специфічні властивості, що відрізняють її від інших форм культури завдяки її безпосередньому зв'язку з державою, законодавством, політикою. Це й робить правову культуру одним із головних факторів життя держави, суспільства, особи. Особливе місце правової культури в загальній системі культури зумовлене саме роллю права як соціального явища, здатного ввести в суспільне життя єдиний загальний порядок. Особливістю правової культури є її реалізація у специфічних правових цінностях, нормах поведінки громадян і юридичних осіб. Одночасно правова культура є складовою частиною й важливим початком демократії, оскільки справжня демократія не існує поза законом [3, с. 30].

Таким чином, ми можемо стверджувати, що правова культура має динамічний аспект, який визначають як якісний стан правового життя суспільства та ідеальну форму, що визначена суспільно-політичною практикою як сукупність критеріїв оцінки існуючої правової культури і являє собою систему правових цінностей. Правова культура відображає належний стан правової системи, який забезпечує основні права і свободи людини і громадянина.

Література

1. Фрейд З. Будущее одной иллюзии. Философия: учебник / под ред. В.Д. Губина, Т.Ю. Сидориной, В.П. Филатова. Москва: Тон, 1997. С. 290-295.
2. Шемшученко Ю. Теоретичні засади взаємодії права і культури. Право та

культура: теорія і практика: Міжнародна наук.-практ. конф. Київ: МП «Леся», 1997. С. 4-5.

3. Волошенюк О.В. Правовий нігілізм у пострадянському суспільстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук:12.00.01. Університет внутрішніх справ. Харків, 2000. 18 с.

УДК 340.1(043.2)

Бухер М.О., асистент,
Анопченко І.О., магістр,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На даному етапі розбудови правової держави в Україні правосвідомість відіграє важливу роль. Адже в умовах значних перетворень у всіх сферах суспільного та державно-політичного життя піддається зміні і формується нова система права і, в результаті, відбувається переоцінка правових цінностей та нове усвідомлення правової дійсності. Правосвідомість у людини існує тоді, коли вона реалізує свою можливість осмислювати та аналізувати стан існуючого права, та відповідно до цього, у неї виникають уявлення, яким вона хоче бачити право, здатне реально регулювати суспільні відносини.

Відповідно до ст. 23 Конституції України кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості. Під конституційним правом на вільний розвиток особистості слід розуміти здатність використання індивідом гарантованих Конституцією правових можливостей для здійснення своїх інтересів задля реалізації внутрішнього потенціалу особи [1].

Правосвідомість є видом (формою) суспільної свідомості, що містить у собі сукупність поглядів, почуттів, емоцій, теорій та уявлень, які характеризують ставлення особи до права. Вплив правосвідомості на організацію суспільного життя досить значний. Цим пояснюється внесення його в механізм правового регулювання як одного із засобів впливу на суспільні відносини. Специфічна риса правосвідомості як складової частини механізму правового регулювання полягає в тому, що його роль не обмежена будь-якою однією стадією правового впливу. В тій чи іншій мірі вона присутня на всіх етапах забезпечення механізму правового регулювання правовідносин.

Право впливає на правосвідомість тим, що воно є найважливішим джерелом її формування, перетворення і розвитку. Але зміст, напрям цього впливу не однозначні і залежать від якості законодавства, його